

**Eesti
Roheline
Liikumine**
Estonian Green Movement-FoE

ERL INFOKIRI

SÜGIS 2017

• Teel inimkesksest ökosüsteemsesse, imperiaalsest rahvusriiklikku mahedasse ühiskonda • Kuidas valmis Tallinna Loomaaia jääkarude bassein? • Millega tegeles ERL enne sügist? Suured suvised sagimised • Missioonil Gruusias • Festival mägede rüpes • Oktoobrist märtsini toimuvad praktilised „Säästva eluviisi töötoad“ • Keskkonnateemaline väitlusklubi alustab! • Videokonkurss • Aita Eesti Rohelist Liikumist!

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis
nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

TEEL INIMKESK- SEST ÖKOSÜS- TEEMSESSE, IMPERIAALSEST RAHVUSRIIKLIKKU MAHEDASSE ÜHISKONDA REIN EINASTO

*Tallinna Tehnikakõrgkooli emerit-
professor, paevana, ERL algatus-
rühma liige*

Kaasaja ülerahvastatud ja üle taluvuse piiri reostatud maailmas on mahe elulaad muutunud möödapääsmatuks. MAHE on ökosüsteemne mõtte- ja eluviis, mis eeldab mitte ainult looduse, vaid ka vaimse keskkonna puhtust, ühiskonna ökosotsiaalset käsitlust: majandusvabaduse ökoloogilisi ja sotsiaalseid piiranguid, rahuldades nii praeguste kui tulevaste põlvkondade vajadused, püüdlused. Puhtas elukeskkonnas on parimad eeldused elada hingepuhtuses. Mahe elulaad on samas kodutunnetuslik ja emalik, paikkondlik ja rahvuslik, säästlik ja vägivaldne, eeldades ületarbimisest, hedonistlikust elulaadist loobumist, võimu allutamist vaimule. Mahe mõttelaad eeldab vastutustundlikku, ausat ja hoolivat, heasoovlikku ja ühismeelset suhtumist nii looduslikesse kui inimkooslustesse. Mahe ei vastandu, vaid eristub. Elamiseks ja arenemiseks vajame Looduse ja inimese harmooniat, kus juhtivaks kriteeriumiks on ökosüsteemsus: õpetus elukoosluste tasakaalust keskkonnas.

Juba Rooma Klubi esimeses raportis (The Limits to Growth, 1972) nelikümmend viis aastat tagasi tõdeti: kasvul on piirid. Nii rahvastiku kasvul, majanduskasvul, kui reostuse (eriti vaimse reostuse) ja vägivalda kasvul on paisumise piirid. Ühiskonna senine piiramatul kasvul arengumudel ei ole kestlik. Selle jäärpäine järgimine liberaalse vabaturumajanduse valitsemise olukorras on inimsoo viinud pea juhitamatusse, katastroofi-eelsesesse seisundisse.

"Mahe"- mõiste seostub esmajärjekorras toiduga, kuid seda on võimalik ka palju laiemalt rakendada.

Käimasolevad olemuslikud muutused inimühiskonna arengus vabaturumajandusliku kapitalismi hilisõhtul: inimkeskselt elulaadilt ökosüsteemsele ja imperiaalselt maheda rahvusriiklikuni on suurusjärgus võrreldavad muutustega looduse ajaloos aegkondade piiril kriidiajastu lõpul, ligi 70 miljoni aastat tagasi, mille käigus suured (dinosaurused) surid välja, väikesed (sisalikud) elavad tänaseni. Ühiskonna ajaloos on muutused, milles praegu elame, võrreldavad üleminekuga koriluselt maaviljelusele ja paiksele eluviisile, püsiva kodu rajamise võimaluste kujunemisele. Selles taluvuse piire ületavas kriisilukorras on meil hädavajadus (ja ehk veel ka võimalus) toetuda inimeseks-olemise kõige sügavamatele, looduslikult olemuslikele alustele. Need on järgmised:

Esiteks, inimene on Looduse osa, kelle liigitunnuseks, põhiolomuseks on vaimsus ja selle looming – kultuur. Siit ka kultuuri kui inimarengu sihi ülimuslikkuse nõue majanduse kui vahendi ees kultuurselt elada.

Teiseks, Loodus on isereguleeruv süsteem, mille toimimise eelduseks on eluvormide mitmekesisus. Inimühiskonnas tähendab mitmesugusust eeskätt omanäoliste eripäraste rahvuskultuuride mitmekesisust. Inimsoo tuleviku eelduseks on rahvuskultuuride loomulike eripärade kestmise kindlustamine, just väikeste, kogukondlikult terviklike inimkoosluste elujõulisuse kasvatamine ja omanäolisuse püsimise kindlustamine.

Kolmandaks, inimkonna riikidevaheline stabiilsus maailmarahu mõistes on mõeldav üksnes juhul, kui riigipiirid on määratud looduslike ökoloogiliste hõimukoosluste alusel, sest rahvusriik on ökosüsteem ühiskonnas.

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis
nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

Eesti
Roheline
Liikumine
Estonian Green Movement-FoE

Looduse ja ühiskonna edenemine toimub arenguõpetuse (dialektika) kohaselt tsükliliselt. Aeg on mõista, et üleilmastumise faas on uue kvaliteedi saavutanud ja möödumas. Alanud on kiiresti süvenev eraldumise, kogukonnastumise faas, säilitamaks ja süvendamaks eripäraste paikkondade looduse ja rahvuskultuuride mitmekesisust. Siin terendab uus ühiskonna harmoonilise ja kestliku eksistentsi paigavaimust väljakasvatav ja loodusseadustega kooskõlas olev rahvusriiklik maailmakord. Selles eraldumise ja kogukonnastumise, riikliku iseseisvumise protsessis väikesed saavad suureks vaimus, nagu ennustas Jakob Hurt, suured aga jagunevad väikesteks ruumiks.

Ühiskonna arenemise hetkeseisu keerulisuse mõistmiseks vajame loodusteaduste aluste tundmist, alates arengu ja evolutsiooni tsüklilisuse õpetusest, kuni Arne Næss'i süvaökoloogia ja Kalevi Kulli ökosemiootika alusteni, unustamata Jakob von Uexküll'i omailmaõpetust, toetudes inimese ja keskkonna käsitlemise süsteemsusele. Selles on Eesti vaimueliidil öelda kaalukas sõna maailmateadusse just rahvusriikliku maailmakorra põhjendamisel, seda enam oma rahvuspoliitika kujundamisel.

Kuigi kiiretempolises argielus võib paista teisiti, on inimene ikka veel ja alati osa loodusest.

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis
nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

**Eesti
Roheline
Liikumine**
Estonian Green Movement-FoE

Väga hästi on Valdur Mikita kirjastanud Mahe-Eesti algatusrühmale poolteist aastat tagasi sõnastanud Mahe-Eesti idee sügavama tähenduse: „Oleks tarvis nägemust, mis aitaks ehitada silla igapäevaste lihtsate asjade ja kaugema tuleviku vahele. Täna vajame rohkem kui kunagi varem ühte, tervet rahvast puudutavat masstaapset ideed, mis võimaldaks ühekorraga kaitsta nii eesti loodust kui eesti kultuuri ja nende kaudu eesti inimest.// Mahe-Eesti võiks saada omanäoliseks mudeliks, kuidas inimene ja loodus on osanud ka arenenud ühiskonnas pika aja vältel harmooniliselt koos elada.// Mahe-Eesti võiks olla üks näide ahvatlevast võimalusest üheskoos deglobaliseeruda. // Mahe-Eesti idee aitaks uuesti väärtustada ja mõtestada mitte ainult maaelu traditsioone, leides neile uusi ja tänapäevaseid väljundeid, vaid kogu kaasaegset mõtteviisi”.

Tajume üha selgemini, et ühiskonna valitsemine suurtest keskustest on valitsejail käest libisemas, rahvaste ühinemine on asendumas eraldumisega. Kas vabamajandusliku kapitalismi hilisõhtule, rikkuse lõputule koondumisele väheste valdusse (1% omanikke valdab 99% loodud väärtusi) järgneb pikk pime öö (laastavad

revolutsioonid, loodu hävitamine, rändekaos, tsiviilühiskonna kollaps) või suudame veel muutusi suunata põhjala valgete ööde suveaega, mil hämarik ulatab koidule käe? Eesti eelised ja võimalused selles protsessis on looduse ja vaimu eripära tõttu mitmeti tänuväärased. Looduslähedus ja roheline vaimsus on eestlastele kui metsäärerahvale omane olnud iidsetest aegadest peale ning juurdunud meie kaugete eellaste kommetes, tavades, pühapäikades. Eestimaal on maaviljelus ja sellest tulenev paikne eluviis paelepealsetel kestnud juba 3500–4000 aastat. Meie maa oli muinasajal kõige põhjapoolsem põllunduspiirkond maailmas. Peaaegu kogu selle aukartustäratavalt pika aja vältel möödunud sajandi alguseni oli põllupidamine looduslähedaselt mahe, põllurammuks loomasõnnik, põhk, puulehed jm metsakõdu. Võiksime esimesena maailmas Eesti Vabariigi sajandal juubeliaastal saada seaduslikuks, rahvusvaheliselt tunnustatud maheriigiks. Selle idee käis välja ühenduse Organic Estonia eestvedaja, Arengufondi viidude elluviija Krista Kulderknup ja Siim Kabrits 2015-ndal aastal. Mahe-Eesti liikumine võidab iga päevaga uusi toetajaid, ühendades sadu tootjaid ja ühendusi. Mahetoit on aina nõutavam kogu maailmaturul.

KUIDAS VALMIS TALLINNA LOOMAAIA JÄÄKARUDE BASSEIN?

KRISTJAN SUITS,
*Eesti Rohelise Liikumise liige,
Schöttli Keskkonnatehnika AS
projekteerija*

Tallinna Loomaaeda ehitati uus jääkarude elupaik, et olemasolevatel jääkarudel oleks looduslikule foonile sarnasemad tingimused. Olemasolevad vanad puurid jäid niivõrd suurele loomale väikeseks ning ei võimaldanud neil piisavalt liikuda. Umbes sama tähtis kui uue suurema aediku ehitamine, oli jääkarude õigete tingimustega basseini rajamine.

Looduses on jääkarud head ujumad, viibides sageli mitmeid tunde vees ning olles võimelised läbima kuni 100 km. Niivõrd pikaks ajaks pole loomadel Tallinna Loomaaia põhjust vette jääda, kuid tagades basseini puhta vee, on külastajatel võimalik läbi paksu klaasi näha jääkaru ujumas ning vee alla sukeldumas. Teiseks ning isegi tähtsamaks aspektiks on jääkarude suurus ning paks karvkate. Jääkarud on eriti suviti hädas oma paksu karvkattaga, mille tõttu nad peavad tihti puhkama ja/või ennast külmas vees jahutama, et tagada kehatemperatuur 37°C. Looduses võivad jääkarud sukelduda mitmete meetrite sügavusele.

Selleks, et tagada loomadele vajalikud tingimused projekteeris firma Schöttli Keskkonnatehnika AS loomaaia polariumile veetöötlemise süsteemi. Lisaaspektina tehnoloogia valikul peeti silmas ka tuleviku perspektiivi – hetkel on basseini kasutajateks jääkarud, kuid tulevikus võib seda basseini kasutada ka kalade jaoks. Juhul, kui lisada basseini kalasid, tuleks vajadusel korrigeerida vee kvaliteeti lisaseadmete abil.

Vee-ettevalmistuse väljatöötlemisel leiti, et vajalik on jämedate osakeste eemaldamiseks paigaldada võreseedmed. Järgnevalt oli tähtis heljumi ning emulgeerunud ainete eraldamine vedelikust, milleks kasutasime flotatsiooni meetodit. Vett osoneeritakse ning proteiini kaapide abil eemaldatakse flotatsiooni protsessis tekkiv vaht. Vees olevate kolloidosakeste eemaldamiseks on protsessis ka flokulandi doseerimise valmidus. Flokulandi doseerimine aitab kaasa koagulatsiooni protsessile. Viimases etapis läbib vesi liiva-filtri, mis püüab kinni tekkinud helbed. On arvestatud ka pH reguleerimise valmidusega.

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis
nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

Eesti
Roheline
Liikumine
Estonian Green Movement-FoE

Jääkaru uus elupaik on oluliselt ruumikam kui eelmine.

Basseinivee töötlemise protsessi projekteerides võeti arvesse Austria ning Saksamaa loomaaia kogemusi ning seeläbi selgus, et ehkki vetikate teket ei ole võimalik täiesti vältida, on seda võimalik oluliselt vähendada. Oma toksilise toime tõttu otsustati kloori kasutamist vältida ning valiti loomale ohutum veetöötamise alternatiiv – osoneerimine. Osoneerimise efektiivsuse tõstmiseks oli vajalik basseinivee soolaseks tegemine. Kogu vesi tsirkuleerib läbi puhastussüsteemi selleks, et tagada vee säästlik kasutus.

Kokkuvõtvalt on eelpoolmainitud veekäitlussüsteem arvesse võtnud loomaaia potentsiaalsete tulevikuväljavaadetega, loomadele ohutute tingimuste tagamise ning külastajatele positiivsete emotsioonide tekitamise. Antud süsteem peaks olema võimeline järgnevatel aastatel õige hooldamise puhul tagama jääkarude basseinivee läbipaistvuse ning inimeste rahulolu.

Liivafiltrid (sinised mahutid) püüavad kinni vees leiduvad suuremad ja raskemad osakesed.

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis
nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

**Eesti
Roheline
Liikumine**
Estonian Green Movement-FoE

MILLEGA TEGELES ERL ENNE SÜGIST? SUURED SUVISED SAGIMISED

Suvekool: „Vähem asju,
rohkem elu“

KAI ALLIKAS,
ERL projektijuht

Juba teist korda aset leidev suvekool toimus ka sel korral Läänemaal 26.-29. juunil, kus kokku tulid ca 40 noort, et arutleda tarbimiskultuuri mõjude üle. Neli päeva kestnud üritus kätkes endas nii arutelusid, töötubasid kui ka vabamas vormis vestluseid.

Esimesel päeval keskenduti rohkem sisseelamisele ja ERLi tegevjuht Marilin Eessalu andis ülevaate minimalismi kontseptsioonist – nii positiivsest küljest kui ka kriitikast. Öhtul vaadati filmi. Järgmisel päeval tutvustas Eva Maria Kangro tarbimise psühholoogiat ning õhtupoole arutleti konkreetsete sammude üle, kuidas olla oma elus minimalistlikum tarbija. Kolmapäeval jagas Kadri Kaarna enda kogemust ja teekonda tarbimise vähendamisel. Edasi liiguti töötubadesse, kus sai avastada kohalikke metsikuid söögitaime, meisterdada akupunka või valmistada kapselgarderoobi. Viimasesse päeva jäid veel reaalsete lahenduste uurimine ning erinevate teemade lahtiste otsade sidumine.

Suvekool loob ainulaadse atmosfääri, kus inimesed saavad mitme päeva jooksul arutleda erinevate teemade üle ning leida uusi sõpru ja kaasamõtlejaid. Samuti on ERL saanud kahest viimasest suvekoolist mitmeid vahvaid vabatahtlikke, kes löövad kaasa teistes tegemistes ning panustavad ka oma ideedega organisatsiooni arengusse.

Suvekool

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis
nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

**Eesti
Roheline
Liikumine**
Estonian Green Movement-FoE

Viljandi Pärimusmuusika Festival

ELIISA SAKSING,
ERL projektikoordinaator

27.-30. juulil toimus Viljandi Pärimusmuusika Festival, kus ERL samuti osales, seda siis Eesti-Läti Interregi programmi projekti „Keskkonnasõbralikud avalikud üritused“ raames.

ERLi tegemisi nägid lähemalt või kaugemalt tõenäoliselt kõik folgilised, sest põhiline telk, mille nimeks Energiapunkt, asus Jaani kiriku ees festivalile tulijate ja festivalilt minejate selgel vaatetrajektoril.

Folgile mineku eesmärgiks oli tutvustada inimestele taastuvenergiat käed-külge moel ja võib julgelt öelda, et see eesmärk täitus 100%. Energiapunktis said külastajad katsetada kahte seadeldist – elektrijalgratast ja päikesepaneeli. Kümme ratast ning paneel olid pidevas töös. Rattaid käisid inimesed väntamas mitmel eesmärgidel: kes soovis hommikust tee- või kohvivett, kes pae-

vast spordidoosi, kes väntamisrekordit purustada, kes niisama seltskonnaga lõbutseda, kes rataste tehnilisest toimimisest paremat aimdust saada. Päikesepaneel toimis telefonide laadijana – korraga oli võimalik laadida seitset telefoni ning pistikud olid pidevalt telefone täis. Oli ka inimesi, kes jätsid oma telefoni pooleks päevaks laadimispunkti laadima ning nautisid ise folgimelu ja telefonivabadust.

Festivalil tegi ERL koostööd ka Topsiringiga, kus anti inimestele pandiraha eest korduvkasutatavaid topse. Kuna algatus on igati tänuväärne ja läheb kokku ERLi põhimõtete ja eesmärkidega, siis abistasime Topsiringi vabatahtlike tööjõu näol.

Ja üldsegi – kogu tegevust oleks väga keeruline olnud läbi viia, kui poleks abis olnud meie suurepäraseid vabatahtlikke, kes kõigi külastajatega aktiivselt suhtlesid, selgitusi jagasid ja tuju üleval hoidsid. Aitäh, Eva, Kaia, Krista, Natali ja Raili!

Järgmisel aastal on ERL taas pärimusmuusika festivalil platsis ja siis veel suuremalt ning võimsamalt!

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

Eesti
Roheline
Liikumine
Estonian Green Movement-FoE

Arvamusfestival

ANNA TREI,
ERL kommunikatsioonijuht

11-12. augustil toimus Paides viiendat korda Arvamusfestival, kus sel aastal osales kahe päeva jooksul üle 9000 inimese. Kokku toimus 27 teemaalal üle 160 arutelu.

ERLi inimesed olid tegusad Energiapöördealal – Mihkel Annus lõi kaasa kogu Energiapöördeala korralduses ning vastutas PÕXITI-teemalise arutelu eest ning Anna Trei koordineeris sama ala kommunikatsiooni. Mõnest viperusest hoolimata võib tulemustega rahule jääda – PÕXITI arutelu oli Energiapöördealal kõige esimene (reedel kell 12), kuid juba seal oli palju huvilisi, kes ka aktiivselt arutelus osalesid. Sarnane publiku huvi jätkus ka teiste arutelude jooksul, inimestele läksid Energiapöördeala teemad korda ning nad leidsid õige koha kenasti üles. Oli tore näha, et keskkonnateemad on inimestele südamelähedased ja panevad kaasa mõtlema ning enda arvamust avaldama.

Nii nagu Viljandi Folgil, sai ka Arvamusfestivali Energiapöördealal päikesepaneelide abil oma telefoni laadida. Seekord oli idee ja teostuse taga Eesti Päikeseelektri Assotsiatsioon. Võimalust oma nutiseadmele lisasärtsu anda kasutati agaralt ning õnneks oli mõlemal päeval ka ilus ilm.

Põxiti arutelu saab järelkuulata ja vaadata [siit](#).

Mihkel Annuse PÕXITI-teemaline arvamuslugu on leitav [siit](#).

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis
nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

**Eesti
Roheline
Liikumine**
Estonian Green Movement-FoE

MISSIOONIL GRUUSIAS

MIHKEL ANNUS,
*ERL projekti koordinaator, CEE
Bankwatch Network rahvuslik
koordinaator*

Käesoleva sajandi Gruusia energeetikamaastikku iseloomustab hüdroenergiabuim – kogu riigis plaanitakse ehitada üle saja uue vee jõul töötava elektrijaama. Kuigi hüdroenergiat arvestatakse statistikas pigem taastuvenergiana, on sarnase taristu ühis- ja keskkondlik väärtus küsitav, kuna pea alati on valemis ka kohalike inimeste kodude ja ajalooliste külade säilitamine, sügavate orgude ning mägijõgede bioloogilise mitmekesisuse väärtustamine, orgude mikrokliima ning ohutus, kohalik korruptsioon ja avaliku raha investeringud jpm.

Kaukaasia mäestikust asuv 271 meetri kõrgune Enguri tamm on maailma üks kõrgemaid.

MTÜ Eesti Roheline Liikumine koostöös katuseorganisatsiooni CEE Bankwatch Networkiga ning kohaliku organisatsiooniga Green Alternative on seisnud hea selle eest, et hüdroenergiabuim Gruusias ei põhjustaks üleliia koormust kohalikele inimestele ning mitmete mägijõgede ja nende ümbruse bioloogilisele mitmekesisusele. Muuhulgas on ääretult oluline, et projektid oleksid kooskõlas rahvusvaheliste rahastamiskriteeriumitega, kuna investeerijateks on nii mõnelgi puhul ka meid eurooplastena puudutavad arengupangad, näiteks avalikku raha kasutav Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank (EBRD, *European Bank for Reconstruction and Development*).

Kümnetest projektidest suurim ning seega enim tähelepanu pälvinud Nenskra hüdroelektrijaama projekt kätkeb endas pea 130 meetri kõrguvat tammi Nenskra jõel, paisu naaberorus asuval Nakra jõel, millest läbi mäeaheliku kulgeva tunneli kaudu vesi tammi taha kogunevasse reservuaari suunatakse ning elektrijaama kümme-kond kilmeetrit allavoolu, kuhu vesi reservuaarist tunneli kaudu juhitakse. See kõik moodustab 280 MW võimsusega jaama, mille ehitusest on oluliselt mõjutatud nii kahe looduskauni oru mikrokliima, bioloogiline mitmekesisus kui ka seal asuvate külade elanikud.

Ehituse tõttu mõjutatud (nt karjamaa või sellele ligipääsu kaotamine, omandi või sissetuleku kaotamine) külaelanike kaardistamine, nende heaolu jätkusuutlikkuse ning kompensatsiooni tagamine on üks osa mahukast keskkonnamõjude strateegilise hindamise (KSH) protseduurist. Kvaliteetse KSH koostamine on üks olulisi eeldusi projekti rahastamiseks investorite poolt, seega peaks see olema arendajate igakülgne soov.

Kahjuks on pahatihti just KSH dokumentatsioon auklik ning seda ka seekord. Ebakvaliteetse hindamisdokumendi tõttu nõuti rahastajate poolt juba 2015. aastal arendajatelt sisukama dokumentatsiooni koostamist, mille avaldamiseni jõuti 2017. aasta kevadel. Meie töö Bankwatchis on muuhulgas läbi töötada vastav materjal ning veenduda seal peituva informatsiooni õigsuses, piisavuses ja olukorrale vastavuses. Kuna selles kõiges ei saa veenduda pelgalt dokumenti uurides, on tarvis võtta ette seiklus Gruusiasse ja koguda vajalik informatsioon projekti epitsentrist.

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis
nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

**Eesti
Roheline
Liikumine**
Estonian Green Movement-FoE

Tutvustasime külaelanikele projekti dokumente ning võrdlemiseks kogusime neilt väärtuslikku informatsiooni.

Tööpäev pikas lookevas Nenskra orus hõlmas palju lõõskava päikese all käimist

Faktiotsinguil

Juuli keskel asusime kolmekesi koos rumeenlannast ning tšehhi-tarist kolleegidega pikale teekonnale Kaukaasia mägedesse, et veeta seal neli päeva, mille jooksul intervjuerisime külaelanikke ning võrdlesime neilt saadud infot dokumentatsioonis sisalduva teabega. Kuna keegi meist kohalikku keelt ei rääkinud, oli meie teekaaslasel ka tõlk ning ka kolleeg kohalikust keskkonnaorganisatsioonist.

Juba esimese päeva ennelõunaks oli selge, et arendajate poolt kogutud info projekti tõttu enim kahju saavate külaelanike kohta polnud vastavuses tegelikkusega – olukorra kaardistamisel oli tehtud mitmeid korduvalt vigu arvestades külaelanike omandit, sotsiaalset staatust, õigust kompensatsioonile, perekonna suurust ning haavatavust, sissetulekuallikaid jpm. Puudujäägid olid väga ulatuslikud ning esinesid nii Nenskra kui Nakra orus, mistõttu ei saa lugeda neid juhuslikeks. Bankwatchi initsiatiivil esitasid mitmed kohalikud seepeale ametlikud kaebused nii arendajate kui ka arengupankade suunal. Loomulikult väljastas Bankwatch kogutud info põhjal ka ametliku raporti, mida on võimalik lugeda [siit](#). Ülevaatlikumat raportis sisalduva info põhjal koostatud blogipostitust on võimalik lugeda [siit](#).

Oluline on teavitada arengupanku, kes peagi otsustavad Nenskra hüdroelektrijaama projekti rahastamise üle, olulistest puudujääkidest dokumentatsioonis ning negatiivsetest tagajärgedest kohalikul tasandil. Bankwatchi missioonist tulenevalt on vajalik teha kõikvõimalik, et sarnaste projektide rahastamisel saavad kohalikud inimesed üleüldist ja kauakestvat kasu ega jää projekti elluviimise järel hoopis kaotajaks.

Loe projekti ümber toimuvast ka kohaliku õpetaja pilgu läbi [siit](#).

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

**Eesti
Roheline
Liikumine**
Estonian Green Movement-FoE

FESTIVAL MÄGEDE RÜPES

MIHKEL ANNUS,
*ERL projekti koordinaator, CEE
Bankwatch Network rahvuslik
koordinaator*

Juuli keskel toimus Gruusias ühes Suur-Kaukasuse mäestiku rahulikus külas festival, mille korraldamisse ka mina oma panuse andsin. Kohe tekib küsimus, miks ja kuidas satub ERL projektikoordinaator kohta, kuhu turistid isegi ära eksides ei satu?

Käesoleva sajandi Gruusia energeetikamaastikku iseloomustab hüdroenergiabuum – kogu riigis plaanitakse ehitada üle saja uue vee jõul töötava elektrijaama. Kuigi hüdroenergiat arvestatakse statistikas pigem taastuvenergiana, on sarnase taristu ühis- ja keskkondlik väärtus küsitav, kuna pea alati on valemis ka kohalike inimeste kodude ja ajalooliste külade säilitamine, sügavate orgude ning mägiõgede bioloogilise mitmekesisuse väärtustamine, orgude mikrokliima ning ohutus, kohalik korruptsioon ja avaliku raha investeeringud jpm.

Festival toimus võimsate mägede vahel kiirevoolulise Nenskra mägiõde kallastel.

Festivali toimumispaika, ajalooliselt ja kultuuriliselt eraldatud Ülem-Svaneetiat Nenskra jõe orus, ähvardab tundmatuseni muutumine, kuna küladest ülesvoolu plaanitakse käesoleva sajandi Gruusia suurimat hüdroprojekti, mille keskmes on pea 130 meetri kõrguv tamm. Kohalikud elanikud on aga aastaid projektile häälekalt vastu seisnud, mistõttu on aktiivselt sekkunud nii kohalikud kui ka rahvusvahelised (keskkonna)organisatsioonid, sealhulgas CEE Bankwatch Network.

Kohalike külakogukondade ning rahvusvaheliste organisatsioonide koostöös korraldatud kahepäevase festivali eesmärk oli populariseerida Svaneetia kultuuri, julgustada kohalikke oma ajalugu ja kodu väärtustama ja teistelegi näitama ning pakkuda kõigile osalejatele külalislahket atmosfääri. Kuigi enamik külastajatest tuli kohale lähedal asuvatest küladest, liikus festivalil ringi ka huvilisi kaugetest paikadest, sh koguni Põhja-Ameerikast ning Aafrikast.

Seebimullide tegemine oli kohalike laste tõmbenumbriks. Foto: Mihkel Annus

Mäsleva mägiõde laugemale kaldale ehitati umbes nädala jooksul enne festivali tagasihoidlik taristu, et esinejatele valmiks lava, toitlustajatel oleks varjualune ning täidetud oleksid esmased olmetingimused. Kohale tulnud väliskülastajate tarbeks valmistati ette ka koht telklaks. Festivali programm koosnes peamiselt rohketest töötubadest nii lastele kui täiskasvanutele ning õhtustest kontsertidest soojas suveöös, vahepeal leevendas söögiisu kohalike perenaiste kätetööna väliahjudes valminud hatšapuri, Gruusia juustuküpsetis, või kohaliku omapärana tuntud kubdari, Svaneetiale isearalik lihapiirukas. Mõned kaugelt saabujad kasutasid kohalike vastutulelike külameeste pakutud võimalust teha mägedes lummavaid vaateid pakkuv lühike maastikuautoretik.

Tagasi vaadates festivali eesmärk kahtlemata täitus, sest mõni kuu hiljem kohalikega suheldes oli küladeel juba silmnähtavalt rohkem märgata seljakotiga rändureid!

Loe festivalist ka ingliskeelset kokkuvõtet [siit](#).

Loe Nenskra orgu plaanitava projekti kohta [siit](#).

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis
nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

**Eesti
Roheline
Liikumine**
Estonian Green Movement-FoE

OKTOOBRIST MÄRTSINI TOIMUVAD PRAKTILISED „SÄASTVA ELUVIISI TÖÖTOAD“

MARILIN EESSALU,
ERL tegevjuht

KAI ALLIKAS, *Eesti Rohelise
Liikumise projektikoordinaator*

Töötubadesse on vajalik eelregistreerumine ning osalejate arv on piiratud!

Ajakava:

- 10. oktoober 2017 - Eestimaine taimetoit
- 14. november 2017 - Teeme ise mänguasju
- 14. detsember 2017 - Teeme ise kehahoodustooteid
- Jaanuar 2018 - Taaskasutus
- Veebruar 2018 - Teeme ise kodukeemiat
- Märts 2018 - Kuidas ehitada vertikaalset aeda

Rohkem infot iga ürituse kohta leiad www.roheline.ee või Rohelise Tee Õhtu Facebooki lehelt. Küsimuste korral pöördu Kai poole: [kai\(at\)roheline.ee](mailto:kai(at)roheline.ee)

Sel sügisel alustab Eesti Roheline Liikumine uut praktiliste töötubade sarja, kus igaüks saab proovida, kuidas astuda oma igapäevaelus samme rohelisema tuleviku nimel, jagada enda nippe ning kuulata teiste omasid.

Töötubade eesmärgiks on luua koht, kus korra kuus kokku tulla ning arutleda mõne konkreetsema eluvaldkonna üle, jagada enda kogemusi (mis toimis ja mis mitte ning miks), mõelda laiemale pil-dile ning meisterdada midagi praktilist oma kätega.

Eesti Roheline Liikumine tänuab Euroopa Liitu rahalise abi eest arvatud ürituste korraldamisel. Selle ürituse süüa ja materjalid on Eesti Rohelise Liikumise ainevahetus ja ei peegeldata Euroopa Liidu arvamusel. Euroopa Liitu ei saa võtta vastutusele antud ürituse süüa ja materjalide kasutamise eest.

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis
nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

**Eesti
Roheline
Liikumine**
Estonian Green Movement-FoE

KESKKONNA-TEEMALINE VÄITLUSKLUBI ALUSTAB!

KAI ALLIKAS,
ERL projektijuht

Eesti Rohelisel Liikumisel on olnud juba mõnda aeg plaan, et keskkonnahuvilistel võiks olla oma väitlusklubi.

Miks selline mõte?

Keskkonna valdkond on väga tihedalt läbi põimunud ühiskonna teiste sektoritega ja kuna üldiselt on maailmas sihiks majanduskasv, siis on looduskaitse vaeslapse rollis. Seda enam on vaja inimesi, kes selle hea seisundi eest seisaksid. Selleks tuleb võidelda tuuleveskitega, demagoogidega, valede andmete, tühjade argumentide, sisuliselt vastamata kirjade jpm. Kuidas seda kõike ära tunda (ja mitte ahastusse langeda) ja sellele vastu astuda?

Väitlus aitab selliseid asju ära tunda. Lisaks annab harjutamine juurde enesekindluse, teadmised ja oskused, mida läheb vaja igal pool.

Kuidas väitlus välja näeb?

Väitlus on organiseeritud sport, millel on kindlad reeglid. On üks hea teema, kaks meeskonda (mõlemas 3-4 liiget), kohtunik (kui valge leht) ja 1-2 h vaba aega. Soe ruum ja mõni küpsis ei tee ka paha. Meeskondadest üks pooldab teemat, näiteks „Jah, automaks on mõistlik meede transpordisektori säästvaks muutmisel“, teine meeskond on vastu, „Ei, automaks pole mõistlik. Tegelikult toob lausa kahjusid“. Ja nii seda palli pörgatakse kõnelejate kaupa, kõik meeskonnas saavad sõna. Lõpus teeb kohtunik otsuse, kumb pool võitis, võtmata arvesse enda teadmisi, ning annab tagasisidet kogu väitluse kohta nii meeskonnale kui ka individuaalselt.

Mida keskkonnateemalises väitlusklubis osalemine sulle annab?

- 1) Suurendab teadmisi erinevatest teemadest.
- 2) Sa pead vahel väitlema poolelt, mida sa tavaliselt ei toetaks – see aga annab sulle võimaluse näha oma oponentide punkte ja teada, kuidas neid ümber lükata.
- 3) Saad harjutada esinemist turvalises keskkonnas ja saada

konstruktiivset tagasisidet, et areneda edasi. Kuigi see võib aluses hirmus olla, ei ole inimesi, kes ei oskaks esineda ega saaks harjutades paremaks.

4) Annab võimaluse regulaarselt koos käia sarnaste huvidega inimestega. Kes teab, mis vahvad mõtted ja algatused sellest sündida võivad?

5) Annab oskuse suunata ja kokku hoida oma energiat. Ehk milliste argumentide vastu ja kuidas on kõige parem võidelda; kuidas läbi lõigata demagoogiat ja rääkida asjast; millal norida faktide kallal, millal sisu jne.

Kuidas väitlusklubi tegevus välja hakkab nägema?

Hetkel alustame Tartus, kus Tartu Loodusmaja on nõus meile lahkelt oma ruume andma. Kohtumised toimuvad korra kuus tööpäeva õhtul (ca 2 h), kus ettevalmistatud teemal saavad inimesed väidelda. Tartu Väitlusklubi toetab omalt poolt treeneritega, kes aitavad koos väitlejatega teemasid valida ning sõnastada, annavad tagasisidet pärast väitlust ning aitavad klubi tegevust korraldada.

Väitlusklubi loob turvalise keskkonna, kus harjutada paremat eneseväljendust.

Kokkuvõtvalt:

Mis: Keskkonnateemaline väitlusklubi

Kellele: Kõigile huvilistele (tudengid, töötajad, töötud, vabatahtlikud jne) hoolimata varasemast vanusest ja kogemusest.

Kus: Tartu Loodusmaja (Lille 10)

Millal: Kohtume üks kord kuus (oktoober – aprill) tööpäeva õhtul (täpsed kuupäevad selgumisel) ca kaks tundi.

Väitlusteemad: Muutuvad ja lepitakse koos huvilistega kokku, keskkonnavalase suunitlusega ja päevakajalised või muidu olulised.

Tahaks vaatama tulla, kuidas see asi töötab. Ja Lisainfo: kai@roheline.ee

Palju maksab: Tasuta. (Aga võid alati ERLile annetada, et sellised head mõtted jõuaks teoks)

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

Eesti
Roheline
Liikumine
Estonian Green Movement-FoE

VIDEOKONKURSS “KESKKONNASÕBRALIKUD AVALIKUD ÜRITUSED” KUTSUB OSALEMA!

ELIISA SAKSING,
ERL projektikoordinaator

Ava oma meeled, vaata ringi, kasuta kujutlusvõimet ja pane kokku video! Eesti-Läti koostööprojekti toel toimuv videokonkurss kutsub üles noori nii Eestis kui ka Lätis märkama keskkondlikust vaatevinklist avalikel üritustel toimuvat ning seda ka videopildile püüdma.

MTÜ Eesti Roheline Liikumine koos Tartu Loodusmaja ning Läti keskkonnaorganisatsiooni Homo Ecosiga alustasid sel kevadel projekti „Keskkonnasõbralikud avalikud üritused“, mille eesmärk on juhtida inimeste tähelepanu üritustega kaasnevale keskkonnamõjule ning anda ideid, kuidas oma ökoloogilist jalajälge vähendada. Videokonkursi eesmärk on saada erinevaid näiteid avalike üritustega seotud headest ja halbadest praktikatest üritustel osalejate endi pilgu läbi, aga ka lahendusi ja ideid, kuidas sündmuste jalajälge vähendada.

Oodatakse videosid, mis jutustaksid keskkonnateemalise loo:

- Milliseid keskkonnaprobleeme, häid/halbu praktikaid oled märganud seoses avalike ürituste korraldamisega?
- Milliseid lahendusi SINA välja pakuksid, et lahendada avalike ürituste korraldamisega kaasnevat keskkonnaprobleemi?
- Milline on sinu roheline sõnum kaasmaalastele, kogu maailmale?

Igal üritusel on oma keskkonda mõjutav eel- ja järellugu, avalikul üritusel kohapeal näeme vaid üht peatükki sellest loost. Julgustame videotegijaid ka kaugemale vaatama. Uurida võiks näiteks ürituse nii osalejate kui ka korraldajate poolset ettevalmistusprotsessi, kohale jõudmise ja sealt lahkumisega seonduvat ja kõike, mis juhtub pärast ürituse lõppu, lähtudes sellistest aspektidest nagu transport, energia- ja veekasutus, jäätmete tekkimine ja jäätmekäitlus, vastutustundlik tarbimine, toiduvalikud ja muu.

Filmimiseks sobivad üritused võivad olla nii väli- kui sisetingimustes toimuvad, suuremad ja väiksemad. Videolahendus ei pea koosnema tingimata kaadritest, mis filmitud reaalsel üritustel – tegu võib olla ka animeeritud, lavastatud vms videolahendusega.

Esitatud töid hinnatakse kahes kategoorias: filmitudeng ja filmihuviline. Iga autor võib esitada võistlusele kuni kaks tööd. Võistluse auhindadeks on näiteks kaks komplekti festivalipasse 2018. aasta Positivus ning Viljandi Pärimusmuusikafestivalile, lisaks auhinnad tehnika-valdkonnast ning erinevad loosiauhinnad.

Videokonkursi osalemistingimustega saab tutvuda ja töid esitada kuni 14. maini 2018 aadressil www.roheline.ee.

Konkurssi tutvustavat videot näeb [siit](#)

Videokonkurss toimub Eesti-Läti programmi 2014-2020 projekti “Keskkonnasõbralikud avalikud üritused” raames koostöös Homo Ecosiga ja Tartu Loodusmajaga. Projekti rahastab Euroopa Regioonarengu Fondi Interreg programm. Projekti toetab ka Keskkonnainvesteeringute Keskus. Konkursi materjalid peegeldavad autori arvamust. Eesti-Läti programmi juhtiv asutus ei vastuta informatsiooni sisu ega selle kasutuse eest.

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

Eesti
Roheline
Liikumine
Estonian Green Movement-FoE

AITA EESTI ROHELIST LIIKUMIST IGAPÄEVA-SES OLELUS-VOITLUSES!

MARILIN EESSALU,
ERL tegevjuht

MTÜ Eesti Roheline Liikumine on teadupärast taas vaikselt jalgu alla saamas pärast mõneaastast vaikelu – meil on käimas kolm suurt rahvusvahelist projekti, on asjalikud projektijuhid, pädev juhatus, toredad vabatahtlikud, toimuvad Rohelise Tee Õhtud Tartus ja Tallinnas, avalikud filmivaatamised, töötoad ja isegi suvekool, ilmub igakuine infokiri ja meie Facebooki jälgijate kogukond kasvab iga päevaga.

Siiski on meil suuresti uue Interreg projekti „Avalikud keskkonnasõbralikud üritused“ rahastamistingimuste tõttu tekkinud olukord, kus töö käib täie hooga, pangakontol aga numbrid järjest vähenavad. Interreg projekti eripära on nimelt see, et esimese 6-9 kuu kulutused peab katma oma vahenditest, enne kui rahastaja esimese ülekande teeb.

Seega, kallid ERLi liikmed, just TEIL on võimalus aidata ERLi ka tulevikus elusana hoida!

Ootame pikisilmi liikmemakse ja annetusi, mida kasutame mitte palmi alla puhkama minemiseks, vaid kontorikulude katmiseks, katusorganisatsioonide liikmemaksude tasumiseks, veebihalduseks ja raamatupidamiskuludeks. Kõik see on vajalik, et saaks jätka uute projektide otsimise, avalikkuse harimine olulistel keskkonnateemadel ning uutele väljakutsetele vastu astumine.

Oleme loomulikult alati väga tänulikud ka vaimse toe ja vabatahtliku töö eest, kuid materiaalne toetus oleks praegusel hetkel meile suuresti abiks.

Nii need uued projektid tulevad – pühapäeval koos kohvi, koogi ja veidi hullunud pilguga. Foto: Kai Allikas

Toetage meid:

0 euroga – toenäosus meie vaikselt hääbumiseks on suur

5-7 euroga – (aastane liikmemaks õpilastele, tudengitele, töötutele ja pensionäridele) – me ei ole tõenäoliselt sunnitud kontorit lähiajal maha müüma

15 euroga (aastane liikmemaks tavakodanikele) – aitad säilitada status quod

20 euroga – järgmise printeriremondi ajal mõtleme just Sulle!

25+ euroga – tulevik paistab aina helgem!

100 euroga – see katab ühe suvekuu kontorikulud!

500 euroga – püstitame Sulle kontoriseinale autahvli ja kirjutame portreeartikli infokirja

Võtame arvesse ka järgmiste aastate liikmemaksude ettemakse!

MEIE PANGAKONTOD ON AVATUD ÖÖPÄEVARINGSALT:

SWEDBANK EE322200221011415405

SEB EE941010102051999003

(MTÜ EESTI ROHELINE LIIKUMINE)

Samal ajal kirjutame meie veel mõned aruanded ja projektitaotlused ning loodame, et kohtume juba järgmisel Rohelise Tee Õhtul!

Ja loomulikult suur tänu kõigile neile, kes regulaarselt oma liikmemaksu tasuvad ja/või on meid juba hiljaaegu toetanud!

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

**Eesti
Roheline
Liikumine**
Estonian Green Movement-FoE

PÕNEVAT LUGEMIST, VAATAMIST

Kindlasti on igaüks ka ise tunnetanud, et linnakeskkonnas liikudes on mõnus jõuda mõnele rohealale, kuid mis siis ikkagi täpsemalt seda positiivset emotsiooni tekitab? Kuidas saab linnaplaneerimise kaudu mõjutada vanema elanikkonna vaimset tervist?

<https://www.sciencedaily.com/releases/2017/04/170410085324.htm>

Yorki ja Edinburghi teadlased uurisid, kuidas mõjutab rohealade läheduses viibimine meie aju. Foto: Image courtesy of University of York

* * *

Põhjalik artikkel mikroplastikutest, mis seletab lahti probleemi olemuse, praegu teadaoleva info ning kirjeldab anšoovistega tehtud eksperimenti. Selgub, et üheks põhjuseks, miks veeloomad peavad väikseid plastitükke toiduks, on lõhn!

<http://news.nationalgeographic.com/2017/08/ocean-life-eats-plastic-larvaceans-anchovy-environment/>

Mikroplastikute proov, mis on kogutud mereveest võrgu abil. Foto: Alex Hofford, EPA, REDUX

Grupp Portugali koolilapsi on alustanud ühisrahastuskampaaniat, mille abil saada piisavalt finantsvahendeid, et kaevata kohtusse 47 Euroopa riiki. Põhjuseks tuuakse riikide suutmatust tegeleda kliimaprobleemidega, mis on väidetavalt juba toonud kaasa surmavaid tagajärgi portugallastele.

<https://www.theguardian.com/world/2017/sep/25/portuguese-children-crowdfund-european-climate-change-case-sue-47-countries>

Sel suvel nõudsid tulekahjud Portugalis Leiria piirkonnas rohkem kui 60 inimese elu. Foto: Paulo Cunha/EPA

Jälgi meie tegevusi ka Facebookis nime all Eesti Roheline Liikumine

Eesti Roheline Liikumine
Tiigi 8-24, 51003 Tartu

Mob: +372 5645 4459
E-post: info@roheline.ee

**Eesti
Roheline
Liikumine**
Estonian Green Movement-FoE

OSALE

14. NOVEMBER

18:00-20:00

Tartu Loodusmaja II korrus

Säästva Eluviisi Töötuba: mänguasjad

15. NOVEMBER

18:00-19:30

Genialistide klubi (Tartu)

Filmiõhtu: „Sädemete jõed“

20. NOVEMBER

18:00-20:00

Tartu Loodusmaja

Rohelise Tee Õhtu: ravimijäägid vees

28. NOVEMBER

Tartu Loodusmaja II korrus

Väitlusklubi 2. kohtumine, teema:

„Eestisse tuleks rajada tuumaelektrijaam“

Lisainfo: kai@roheline.ee

*Eesti Rohelise Liikumise infokirja ilmumist rahastab Euroopa Liit
ja infokirja sisu eest vastutab Eesti Roheline Liikumine.*

Eesti Roheline Liikumine Tiigi 8-24, 51003 Tartu
Mob: +372 5645 4459 E-post: info@roheline.ee
Jälgi meie tegevusi ka Facebookis nime all
Eesti Roheline Liikumine

Toimetaja: Anna Trei
anna@roheline.ee

Kujundaja: Neeme Möll

